

Bali

Later Coöperatie PC

Een sterfgeval op het kleine eiland Bali is omkleed met veel rituelen uit het hindoeïsme. Ze zijn bedoeld om de overledene de weg te wijzen naar de volgende sfeer van het levensrad. Cremeren is een voorwaarde om terug te kunnen keren op deze aarde. Vandaar dat Balinezen er álles voor over hebben hun doden een rituele crematie aan te bieden. Desnoods jaren na de dood.

Eindelijk is het zover. De oude man, die alweer negen maanden geleden tijdens de rijstogst plotseling overleed, kan worden gecremeerd. Hoewel hij jaren lang had gespaard voor zijn crematie was er niet genoeg geld. De priester, de kisten, de poppenspeler, de rituele voorwerpen en het eten kosten veel geld. Zijn zoon heeft het bedrag nu eindelijk bij elkaar. Vader kan uit zijn tijdelijke graf worden gehaald. Verlost van de omklemmende elementen vuur, lucht, aarde, water en ether, kan hij samensmelten met het goddelijke. De man wordt overigens meegecremeerd met een rijke dorpsgenoot. Een eigen crematie zal deze familie nooit kunnen betalen.

Tijdelijk graf

Het is rustig op het grafveld. De verse graven zijn te herkennen aan doorboorde bamboestaken waardoor de ziel van de overledene kan ontsnappen aan de onderwereld. Terwijl een dayallijster op het dak van de tempel zijn lied zingt, worden de stoffelijke resten opgegraven.

Een groepje jongemannen, vergezeld van de banjar gamelan, het plaatselijke muziekgezelschap, is op pad gegaan om heilig water uit de bron te halen. Daarmee zal de overledene straks in zijn eigen huis worden gereinigd door de pedanda- priester.

Rituele reiniging

Voor het reinigen wordt het stoffelijk overschot eerst versierd. Het komt niet zelden voor, dat de crematie zo lang moet worden uitgesteld, dat er te weinig over is van een lichaam om het te kunnen versieren. In dat geval wordt er een pop gemaakt die de overledene vervangt.

Het lichaam van de man is gelukkig nog voldoende in tact om te versieren. Scherven van een spiegel worden op zijn oogkassen gelegd, zodat hij bij zijn wedergeboorte verzekerd is van een paar heldere ogen. En de geur van de bloemen die in zijn neusgaten worden gestoken zullen zijn ziel versterken.

Er wordt gelachen en gepraat. De familie is blij, de man zo'n mooie crematie te kunnen geven. Dan begint de pedanda- priester met de symbolische reiniging wordt er elders in het huis een wajang lema spel opgevoerd. Dit is een daglicht- schaduwspel zonder scherm en lamp. Het zijn vooral kinderen die naar het spel van de dalang, de poppenspeler, kijken.

Geen weg terug

Samen eten is op Bali geen gewoonte, maar altijd onderdeel van een ritueel. Ook bij een crematieplechtigheid hoort een overvloedige maaltijd, als laatste eerbetoon aan de overledene. Daarna is het moment aangebroken om naar de crematie te vertrekken.

Om de overledene geen kans te geven naar zijn familieleden terug te keren, wordt hij op een dwaalspoor gebracht. Zo dragen de familieleden hem niet door de poort het erf af, maar tillen ze hem ergens over de muur. Bovendien wordt op elke kruising de bade, de uitbundig versierde kist met bamboe onderstel, een paar keer gedraaid. Zelfs op de crematieplaats wordt het lichaam nog drie keer rondgedraaid. Pas dan is het zeker dat de overledene de weg naar huis niet meer terug kan vinden.

Crematie

Wanneer de man op de crematieplaats voor de laatste maal is rondgedraaid, wordt hij uit de kist genomen en uit de witte lijkwade gewikkeld. Een andere, prachtig versierde kist in de vorm van een dier, staat voor hem klaar. Samen met allerlei symbolische voorwerpen wordt hij in deze kist verbrand. Ook de wade zelf wordt in het vuur gelegd. De knallen van het uit elkaar klappende bamboe zijn tot ver in de omtrek te horen.

Als het vuur is gedoofd, verzamelt de zoon de as van zijn vader. Kinderen komen om de plek heen staan. Ze speuren naar muntjes tussen de as. De brutaalsten graaien er een paar weg en er ontstaat een kleine ruzie. De zoon haast zich en legt vlug de laatste asresten in een doek en vertrekt. Over twaalf dagen zal hij de as uitstrooien boven zee. Hij is zijn plicht tegenover z'n vader nagekomen en heeft hem geholpen op weg naar een nieuw leven. Het wordt nu tijd dat hij geld opzij gaat leggen voor zijn eigen crematie.